

נתן אלתרמן

שתי הערות שוליים

עזרתו של העם היהודי בגולה, אשר התעוררו רוחו הנעלה היא מקור סיפוק וכוף לכולנו. אך מה ששייך לתנועה הציונית הרי יודעים אנו כי עמידתנו במיבחן תבוא אמנם במידה רבה גם הודות לעזרה שקבלנו, ונקבל ממנה, אך במידה לא פחותה מזו נעמוד במבחן זה גם על אף התכחשוהה לתפקידה וליעוריה האמיתיים במשך עשרים השנים הללו חות-כות הגורל.

בשולי הטלגרמות

בין הידיעות על ההתעוררות הרבה והרחבה של מרכזי-התפוצות הגדולים למען יש-ראל, גשתלבה גם הבשורה על המיברקים ששלח נשיא ההסתדרות הציונית. הד"ר נתן גולדמן, אל קהילות ישראל באשר הן שם, להיחלץ ולחשתדל אצל ממשלות ארצותיהן ל-חמיכה במאבקה של ישראל על חייה. אועקה זו היא לכאורה דבר טבעי ומובן מאליה, אף כי ספק הוא אם דווקא מיברקים אלה הם גורם עיקרי להתעוררות הכוללת של הגולה. דומה כי המיברקים הללו יותר משיש בהם תגובה הכרחית על המצב יש בהם ביטוי לייצר הציוני, שתקומתה של מדינת ישראל כבלה אותו ונטעה בו רגשי נחיתות מסויימים, ואילו בשעת צרה למדינה מתעורר יצר זה — אשר צרת היהודים היתה ערשו — לחיים טבעיים יותר וחפשים יותר... ואף על פי כן, לא צד זה של מיברקים אלה הוא עיקרם. על אף הכל הם חלק לא נפרד מגל האהדה הנסערת הסוחף כיום את תפוצות הגו-לה לפעילות של חומר ורוח למען ישראל, אלא שכמה הרהורי-לווי שהם מעוררים ראויים להיאמר בקול.

ההסתדרות הציונית עשתה רבות למען יש-ראל, הן בשטחי המגבית והן בשטח הפעולה הפוליטית, אף כי מה שקבלנו ממנה אינו אלא חלק ממה שקבלנו מן העם היהודי בכללו, מבעל הברית הנאמן ביותר שלמדינה, בימי שלום ובימי מלחמה. לכשנצא בשלום מן ה-התמודדות הזאת שנכפתה עלינו כיום חתי הודתנו נתונה לעם ישראל כולו, אך לגבי ההסתדרות הציונית החוסף על דברי התודה שלנו עוד הערה אחת שבה ייאמר כי התנועה הציונית, שעשתה הרבה, לא עשתה הכל זאת את העיקר ופעמים עשתה את ההיפך מן הצריך להיעשות, שכן סכנת האוייב העומד עכשו בשערי מדינת ישראל היתה כיום אולי פחותה מכפי שהיא, לולא עמלה הציונות להצדיק בכל נימוקים שבעולם את עמידתם של שערים אלה ריקים מאין בא ומאין עובר בהם מארצות הגולה העשירות והחזקות במשך עשרים השנים שמאז קום המדינה ועד עתה. עמידתם הריקה של שערים אלה היתה כשלון לאומי ממדרגה ראשונה, ועובדה היא כי מאז קום המדינה נעשתה הציונות מרכז אידיאולוגי מובהק לצידוקו והנצחתו של כשלון זה ול-סיכול-רעיוני של הנשמה המטרה אשר לשמה נערכה מלחמת השחרור ולמענה נפרצו השע-רים.

אמנם ספק הוא אם אידיאולוגיה ציונית אחרת היתה משנה הרבה את ממדי העליה ואת מאזן-הכוחות בינינו ובין אויבינו כיום. אולי כן, ואולי לא. אך אין אנו פטורים מ-לומר כי דווקא התנועה הציונית, בהטפתה ובמאמציה הבלתי פוסקים להעמיד את עי-קריה ראשם-למטה, קבעה את צידוקו של נצח-הגולה ביסודי תפיסתנו הלאומית וגרמה לכך כי בראותנו כיום, את גל האהדה וההו-דות של יהדות הגולה עם המדינה, אין אנו מהרהרים אפילו כי יש בכל זאת, שמץ אנומאליה בכך שהעם היהודי המודעה עם מדינת ישראל והעומד לימינה עושה זאת כיום כשהוא נמצא מחוצה ורק החלק השמיני ממנו נמצא בתוכה פנימה.

בנאומי בניגוס הועד הפועל הציוני בירו-שלים אמר הד"ר גולדמן לא מכבר כי לריכוזי היהודים בגולה אין נשקפת כיום סכנת כליון פיסי, והריכוז היהודי היחיד אשר סכנה כזאת מאיימת עליו היא האוכלוסיה היהודית של מדינת ישראל. דבריו אלה, על האמת הפארא-דוכסאלית הגדולה שבהם, מתאשרים כיום אישור מלא ואנו אומרים זאת לא משום ש-ההסתדרות הציונית או נשיאה יכלו לשנוח עובדה זו, אלא משום שעובדה זו אינה אלא חלק מפאראדוקס גדול יותר, חלק ממירקם של רעיונות וסיסמאות אשר עמלו להפוך את משמעות התחיה היהודית ומאמצי המרכזיים של העם היהודי במאה הזאת לאידיאולוגיה המצדיקה את ההיפך הגמור ממקורה וממטרור-חיה.

אויבינו-בנפש ניצבים עתה בשער יאנו יד-עים ומאמינים עד עמקי נפשנו כי יכול נוכל להם. אנו נעמוד במיבחן זה גם הודות ל-